

Kubinyi András

PESTI GÁBOR CSALÁDI ÖSSZEKÖTTETÉSEI

Ifj. Szinnyei József 1908-ban a következő szavakkal kezdte Pesti Gábor származásáról írott tanulmányát: „Nagyon kevés az, a mit Pesthy Gábornak... élete körülményeiről tudunk. Még a neve sincsen kétségtelenül megállapítva.”¹ Szinnyei megjegyzése részben ma is helytálló. Családjából mindössze – hála Illésy közlésének – nővére Margit, sógora Thorday János, valamint ezek Ádám nevű fiának nevét ismerjük.² Származására vonatkozóan pedig Pesti saját megjegyzését szokták idézni, aki magát Mysser nemzetből valónak nevezte. Ezzel kapcsolatban rámutattak arra, hogy Pesten élt egy Myser Mihály nevű patricius, aki 1503-ban, ill. 1512-ben városi esküdti tisztet viselt. Feltételezések szerint ez a Mizsér Mihály lett volna Pesti édesapja.³ Szinnyei nem fogadta el a Mysser elnevezést családnévnek, hanem azt igyekezett bizonyítani, hogy ez népvételt jelent, Pesti tehát azt akarta mondani, hogy a mysser népből származott.⁴ A név más megoldási kísérleteire most nem térünk ki; megjegyezzük azonban, hogy az utóbbi időben Gerézdí Rabán – véleményünk szerint helyesen – a somogy megyei Misser neves családdal hozta kapcsolatba Pesti Gábort.⁵ Gerézdí alapján tehát elfogadjuk a Myssert vagy mai helyesírás alapján Mizsért Pesti családnévnek. Semmi indokunk nincs ennek elvetésére, mert ha el is fogadnánk Szinnyei alapján a Myssert népnévnek, akkor is családnévvé kellett volna alakulnia Pest magyar lakosságában a cseh, tóth, németh stb. mintájára. „Pesti” neve viszont nem vezetéknevű volt, ez a származását jelentette.⁶

Elfogadva a Mysser, azaz Mizsér családnévet, és a Pethinus nevet származáshelyére vonatkoztatva, vissza kell térnünk a régi feltevéshez: Mizsér Mihály pesti esküdt és Gábor rokonságához. Mizsér Mihály fennmaradt végrendeletéből erre joggal következtethetünk. Mizsér Mihály volt pesti városi esküdt végrendelete 1537. augusztus 17-én kelt. A függelékben teljes szövegében közöljük. A családi kapcsolatairól a végrendelet a következőképpen tájékoztat. A fő örökös leánya Anna, és annak férje Götth (Gewtth), más néven Mizsér Márk. Ők kapják a pesti Búzapiacon álló házat azért, mert Mizsér Márk apósának több mint 400 ft-os adósságát kifizette, valamint ugyancsak több mint 400 ft-ot adott a ház építésére. A végrendeletkező elfogadja néhai felesége, Orsolya végrendeletét, amelyben másik házukról intézkedett, azonban annak ráeső részét leányunokájára, Katalinra és annak férjére, Péter deákra hagyja. Katalin Mizsér Anna leányának leánya. Három pesti szőlőjéből néhai felesége egyet Annára hagyományozott, ő most a másik kettőt is Annára és férjére, Mizsér Márkra hagyja.

Ezekből arra következtethetnénk, hogy Mizsér Mihálynak nem volt más gyermeke. Más megjegyzések azonban ennek ellentmondanak. A búzapiaci házzal kapcsolatban ugyanis megjegyzi, hogyha Márknak és Annának leszármazottai kihalnának, akkor a ház nem szállhat idegenre, hanem csupán az ő saját „generatio”-jára. Buzdítja továbbá vejét, Mizsér Márkot, mint „legkedvesebb fiát”, hogy tisztességesen és békésen bánjon az ő „genealogia”-jával és „consanguineitas”-ával. A legérdekesebb – és számunkra a legfontosabb – végrendeleti intézkedés azonban a következő: ha valaki az ő „genealogia”-ja és „consanguineitas”-a közül meg akarná támadni a végrendeletet, fizessen le a fenti okok (az adósságok és építkezés) miatt Mizsér Márknak és feleségének 900 ft-ot, és akkor birtokba veheti a házat.

Ez a kikötés világosan mutatja, hogy generatio, genealogia és consanguineitas alatt Mizsér nem valami oldalági, vagy más rokonságot, hanem saját leszármazottait értette. A buda városi jog (ami Pesten javarészt érvényesült), valamint a tárnoki jog – ami viszont Pestet mint

¹ Pesthy Gábor származása. MNy 4 (1908) 49.

² Adatok Pesti Gábor életéhez. ItK 1893. 334–337.

³ Vö. pl. SZINNYEI I. m. 49–50; HORVÁTH JÁNOS: A reformáció jegyében. Bp. 1957. 106–107.

⁴ I. m. 52. – Más magyarázati lehetőségekre l. pl.: HORVÁTH I. h.

⁵ Egy költői hírnév története. (A Janus-hagyomány sorsa a Jagelló-korban. ItK 1962. 731.)

⁶ Ez különösen világos, ha összehasonlítjuk a bécsi egyetem anyakönyveit az ottani magyar nemzet anyakönyvével. Gyakran az egyikben egyszerűen Pestinek hívnak valakit, és csak a másikból derül ki vezetékneve. Olykor azonban egyik anyakönyv sem adja meg a vezetéknevet.

tárnoki várost teljes mértékben kötötte — alapján csak a leszármazottak támadhatták meg a végrendeletet. A város nem ismerte az ági örökösödést. A polgár vagy felesége halála után javai az életben maradt házastársra és gyermekeikre szálltak, akik között — nemre való tekintet nélkül — egyenlő arányban kellett felosztani. (A feleség a gyermekekkel egyenlő részt kapott.) A végrendelezési jog kötetlen volt ugyan, de a házastárs ellentmondhatott.⁷ Mindez azt mutatja, hogy Mizersnek nem lehetett oka tartani attól, hogy eredményesen megtámadhatják a végrendeletet az oldalági rokonok. Egyedül saját leszármazottai támaszthattak igényt Mizers örökségére, bár a végrendelettel szemben nem sok reménnyel. Mizers azonban nem bízott meg az egyszerű hagyományozásban, hanem veje biztosítására kikötötte, hogy az adósságszösszeg lefizetése fejében „genealógiá”-ja birtokba veheti a házat.

Ki lehetett azonban az Mizers Mihály leszármazottai közül, akitől elvárható volt, hogy megtámadja, és eredményesen támadja meg a végrendeletet? Itt meg kell jegyeznünk, hogy nem Anna az egyetlen leánya és Mizers-Göth Márk az egyetlen veje Mihálynak, mert a záradékban a végrendelet végrehajtójául vejét, Mizers Balázst, a pesti hajósmesterek bíráját, valamint annak feleségét, az ő leányát, Erzsébetet bízza meg. A budai jog a végrendelet végrehajtójának elég nagy hatáskört biztosít,⁸ mert neki kell érvényt szerezni az elhunyt akaratának. Mizers Balázs ezek szerint nem lehetett az a leszármazott (ill. annak férje), akinek igényétől félni lehetett, hiszen épp az ő feladata volt megvédeni a végrendelet érvényét. Mizers Balázst valószínűleg már előzőleg kielégítették, amire a szövegből is következtethetünk. Igaz, Mizers Márkkal kapcsolatban jegyzi meg, de nyilván Balázs esetében is ez történt: a házasságkötés alkalmával vejenek és leányának adott dolgokat (ingatlanokat?) említ.

Az 1537-es oklevélben említett három Mizersen kívül csak Gábort (és nővérét Margitot) ismerjük, ezért úgy véljük, hogy Mihály ő reájuk utalt. Margit férje, Thorday János ugyanis ekkor — mint látni fogjuk — a legkeresettebb budai ügyvédek közé tartozott, akitől elvárhatók, hogy megtámadja Mizers végakarátát, és a pert meg is nyeri. Thorday — elsősorban a főbb bíróságok előtt — befolyásos embernek számított, és ezért vele szemben megbízható támaszról kellett gondoskodni. Mizers Balázs állásánál fogva is alkalmasnak látszott erre a szerepre. A pesti hajósmesterek céhe ugyanis nem tartozott a helyi tanács joghatósága alá. A hajósmesterek elvileg a budai várnak szolgálatot teljesítő királyi conditionariusok voltak, akik felett a budavári várnagy, ill. udvarbíró gyakorolta a joghatóságot.⁹ A céh élén álló bíró (a városi tanács alá tartozó céhek élén céhmestereket találunk) ezért csak olyan valaki lehetett, aki a budai vár előljáróinak bizalmát élvezte. A budai várnagyai és udvarbírói tiszteket ekkor egy személyben Fráter György töltötte be,¹⁰ tehát Mizers Balázsnak bizonyára módja lehetett apósa végrendeletének János király teljhatalmú minisztere segítségével érvényt szerezni.

Mizers Mihály és Pesti Gábor kapcsolatát — úgy véljük — a fentiek alapján sikerült valószínűsíteniünk. Kétségtelen azonban, hogy Gábor és nővére nem lehettek Mihály gyermekei. Édesanyjuk még él 1538-ban,¹¹ míg Mihály egy évvel korábban özvegyember. Valószínűleg Mihály legidősebb — és bizonyára fiú — gyermekétől született unokái Gábor és Margit. Apjuk már korábban meghalhatott, hiszen az 1538-as levélben Gábor nem tesz róla említést. Bizonyára Budán élt, talán házasság révén szerzett magának házat a Fővárosban, hiszen fia az atyai „larses”-hez tér haza, levele kelte viszont Buda. Hogy hívhatták?

1510. december 6-án sajátkezü végrendeletet ír a temesvári születésű nemes Bodó Mihály pesti polgár, borkereskedő, különben a Szapolyai család egykori budai udvarbírája. Amikor a pincéiben elhelyezett borokat osztja fel, a következő sorrendben intézkedik: „domine Ursule miser cum filio suo Francisco” három (hordó) szerémi bor és 10 ft, Dorottya nevű nőrokonának négy hordó szerémi bor és 10 ft, Bodó Katalinnak 25 ft és két hordó somogyi bor, Ságváry Dorottya apácának egy hordó somogyi bor és 16 Ft. A négy megadományozottból ketten kétségtelenül rokonaink Bodónak, és így fel kell tételeznünk ezt a másik kettőről is. (Egyéb javait is csak rokonainak osztja szét.) Orsolya asszony közel álló személy lehetett, hiszen szerémi borokat kapott, Magyarország akkori legdrágább, legjobb minőségű italát. Neve mellett kisbetűvel van írva a miser, ami azonban a középkori helyesírás alapján bizvást lehet a Miser vezetéknev, és semmiképp a miser, misera, miserum, azaz szegény latin melléknév. Ha ez a melléknév lenne itt értve, akkor a latinul jól tudó (Bécsben egyetemre is járt) Bodó megegyeztetne volna a hozzá-

⁷ Das Ofner Stadtrecht. Eine deutschsprachige Rechtssammlung des 15. Jahrhunderts aus Ungarn, hsgg. von KARL MOLLAY. (Mon. Hist. Budapestinensia I.) Bp. 1959. 163. 313. §. — KOVACHICH MARTINUS GEORGIVS: Codex authenticus iuris tavernicis. Budae 1803. 226 és 228. (CXXXI és CXXXIII. caput.)

⁸ Das Ofner Stadtrecht i. m. 161–162. 309. §.

⁹ KUBINYI ANDRÁS: Budafelhívás topográfiája és gazdasági fejlődése. Tanulmányok Budapest múltjából 16 (1964) 104–106. — U. ó.: A budai vár udvarbírói hivatala (1458–1541). Levéltári Közlemények 35 (1964) 78.

¹⁰ KUBINYI: A budai vár... i. m. 95.

¹¹ ILLÉSY i. m. 336.

tartozó főnévvel nemben, számban és esetben, és azt írta volna, hogy „domine Ursule misere”.¹² Bizonyos tehát, hogy Mizers Orsolya és fia Ferencre gondolt. Ez vagy született Mizers leány vagy egy Mizers felesége lehetett. A fentiekben láttuk, hogy Mizers Mihály néhai feleségét Orsolyának nevezték. Nem hisszük, hogy nagyon tévedünk, ha ezek után a két Orsolyát azonosítjuk, és Ferencet Mihály fiának tartjuk. Akkor pedig igen valószínű, hogy ez a Ferenc volt Pesti Gábor apja és Orsolya — talán született Bodó lány — a nagyanyja.

Hátra van még annak vizsgálata, hogy milyen társadalmi réteghez tartozott Pesti Gábor. Gerézdi — egyébként helyesen — nemesi nemzetségből származó pesti patricius fiúnak tartja. Mi volt azonban a patriciátus jellemzője, valóban igazolható-e ez, mert meg kell jegyeznünk, hogy nem nevezhetünk minden — bár vagyonos családból származó — iskolázott polgárfiút patriciusnak. Ismeretes, hogy ezt a kifejezést középkori városi okleveleink nem ismerik, és — legalábbis látszólag — a német típusú családuuralom nem mutatható ki a magyarországi városokban. Más helyen rámutattunk arra, hogy valójában volt nálunk is egy, a többi polgárságtól elkülönülő városi vezetőréteg, amelynek tagjai a Krisztus teste céhekben szervezkedtek, és akik közé legegyszerűbben a fentebb már ismertetett örökösödési rendszer segítségével házasság útján lehetett bejutni.¹³ A városi tanácsot közülük választották, ha azonban valaki nem oda tartozott egyszerű beválasztottak az esküdtek közé, a továbbiakban ő is „patricius”-nak számított. A Buda és Pest városok által kiállított oklevelekben pontosan megkülönböztették a patriciusokat a polgárok nagy tömegétől. Míg a királyi, bírói vagy hiteleshelyi oklevelek minden városi polgárt „prudens et circumspectus”-nak, a jobbágyokat viszont „providus”-nak nevezik, addig a budai és pesti tanács a bíróviselt férfiaknak és néhány tekintélyes patriciusnak adja csak meg a prudens et circumspectus címet, a többi patriciusnak a circumspectus, míg a közpolgárságnak a providus címzés járt ki.¹⁴

Mizers Mihály végrendelete tanulságos ebből a szempontból. Bár a plébánosi oklevelek nem ragaszkodnak szigorúan a városi kancellária nomenklatúrájához, annyi mindenestre bizonyos, hogy míg Mizers Mihály és Balázs, valamint a két tanú¹⁵ patricius, Mizers — Göth Márk még nem az. Pedig Göth nem volt szegény ember, de valóban nem tartozott a pesti városi vezetőréteghez. 1519-ben iratkozott ugyanis be a bécsi egyetemre, mint Marcus Geth ex Buda.¹⁶ Ha tekintélyes, gazdag polgár lehetett is, de Budán sem mutatható ki sem ő, sem családja a városi vezetőrétegben. Azáltal azonban, hogy beházasodott a Mizers nemzetségbe, jogot szerzett apósa ingatlanrészhez, és amennyiben azt ellentmondás nélkül megkapta, juthatott be a patriciusok közé. Valószínűleg Mizers Balázs is felesége nevét vette fel, és eredetileg másként hívták.¹⁷

A Mizers Mihályra vonatkozó oklevelek teljes mértékben igazolják, hogy Pest legtekinélyesebb patriciusai közé tartozott. Mint azt már az eddigi irodalom is megállapította, 1503-tól több ízben mutatható ki a városi tanács tagjaként.¹⁸ 1511-ben egy pesti szűcsmesternek a szűcsékh elöljárói ellen tett panaszával kapcsolatban olvashatjuk nevét. Úgy látszik, két társával, Szegedy Pállal és Beke Ferencel együtt a céh elöljáróinak fogta pártját.¹⁹ Szegedy a város sok éven át bíróságot viselt patriciusa,²⁰ Beke viszont igen gazdag pesti patricius, valószínűleg Beke Jakab bíró fia, akit 1525-ben törökbarátsága miatt támadt Geszti László.²¹ Bizonyára őket küldte ki a tanács a szűcsékh vizsálynak elintézésére, ők viszont a céh elöljárói pártját fogták. 1512-ben mint esküdt tesz bevallást a tanács előtt Mizers. Előadja, hogy

¹² Dl. 61980. — Megjegyezzük, hogy Bodó végrendeletének egy 1511. január 13-i átirata is fennmaradt (Dl. 61983.), amelyben a másoló kijavította a miser-t — paupercule-re. Bizonyára nem ismerte fel a Mizers vezetéknevet, és azt hívte, hogy a szegényt akarta Bodó kifejezni, most már nyelvtanilag helyesen, de színonimáját alkalmazva írta le. Egy szegény asszonynak, épp első helyen, ha rokon is, nem szerém borot, hanem készpénzt adott volna. A nehezebben olvasható eredeti végrendelet helyett általában az átiratot használták a kutatók, és mivel ezt adták ki a Hazai Okmánytárban (I. köt. Győrött 1865. 402.), nem is jöhetnek rá arra, hogy a „paupercula” Orsolya asszony neve alatt egy Mizers rejtőzik. — Temesvári Bodó Mihály 1472. október 13-án iratkozott be a bécsi egyetemre. Die Matrikel ... alább i. m. II. köt. 136.

¹³ Die Nürnberger Haller in Ofen. Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg 52 (1963 — 64) 83.

¹⁴ L. kéziratban a GEREVDICH LÁSZLÓ szerkesztette Budapest Története I. köt. Jagelló- és Szapolyai-kori fejezetét.

¹⁵ Igazolja azt címzésük is, de Nagyszájúróról más adatok alapján is tudjuk. Már atyja, idősb Nagyszájú Márton városi esküdt volt, aki a város környékén ingatlanokat is szerzett. (Ol. Filmtár, Pozsonyi káptalan levéltára, Protocollum Budense, a továbbiakban: Prot. Budense, 83, 479 — 80, 491 — 2, 517 — 8.)

¹⁶ Die Matrikel der Universität Wien i. m. III. köt. 1518/II — 1579/I. I. Lieferung. Graz — Köln 1959. 8. — Göth veje, Péter deák „circumspectus” címe alapján viszont patricius volt.

¹⁷ Számos analog esettel lehetne ezt igazolni. Egy példa: Kömlödy Gál budai polgár özvegyét (I) feleségül vette Kreuz György, akit azóta többnyire Kömlödynek neveznek, noha Gálnak is maradt fia. Kreuz-Kömlödy patricius, városi tanácsos volt. KUBINYI: Die Nürnberger Haller ... i. m. 87. l. 54. j.

¹⁸ Vö. SZINNYEI i. m. 49 — 50.

¹⁹ Prot. Budense 55.

²⁰ Vö. pl. 1492-ben: Ol. Filmtár Kassa v. lt. Schwartzbach gy. 699. — 1493: Dl. 46241. — 1494-ben: Ol. Filmtár Egri kápt. magánlevéltára 29. 4 — 5. 4. — 1497: Dl. 61905. stb.

²¹ GERÉZDI RABÁN: A magyar világi líra kezdetei. Bp. 1962. 106 — 108. — Beke Ferencre l. még pl. Prot. Budense 539 — 541.

negy évvel azelőtt, Beke Jakab bírósága idején, előtte mint tanács tag előtt adta el Désy Imre özvegy pesti házát Podmaniczky Jánosnak.²² Valamikor a tizes években a pesti hajósoknak a szigeti apácák jobbágysai elleni perében a hajósok javára tesz tanúvallomást.²³ 1516-ban azután Buda és Pest városoknak az esztergomi káptalan ellen a kakati vámszedés ügyében folytatott perében tűnik fel. Nagy Péter bír., Mizsér Mihály, Szűcs András, Farkas Tamás és Hassy János képviselik a király előtt a várost. Köztük — a bírót nem számítva — Mizsér lehetett a legtekintélyesebb, hiszen őt említik első helyen.²⁴ Pedig társai sem jelentéktelen személyek. Szűcs később többször viselte a városi bírói tisztet,²⁵ Farkas és Hassy pedig nagykereskedők.²⁶ Mizsér — mint aki a hajósok ügyében és a kakati ügyben járt el — valószínűleg maga is kereskedő lehetett, aki azonban végrendelete tanúsága szerint több szőlőt is szerzett, és legalább két, központi fekvésű ház birtokosa volt.²⁷

Mizsér Mihály valószínűleg Szegedről kerül Pestre. A Tisza-parti városban a XV. század második felében kimutatható egy Myser, Myzer, ill. Miser nevű bíróságot is viselt patricius család.²⁸ Rokonsága nemes Bodó Mihállyal is ezt bizonyítja. Szegeden is élt egy Bodó család, akikkel rokonságot tartott a valószínűleg szintén ebből a családból származott nemes Szegedi István deák, volt csongrádi fő- és sókamaraispán, későbbi pesti bíró.²⁹ Maga Bodó Mihály pedig unokája volt a szegedi bíróságot viselt híres patricius-család, a Szilágyiak egyik tagjának: nemes Szilágyi Antalnak.³⁰ A szegedi származás viszont újabb támpontot ad Gerézi feltevése helyessége mellett, hogy Pesti Gábor őseit a Bő nembeli Messer családnál, Somogy megyében kell keresnünk. Ez a familia ugyanis a XV. században egy szegedi polgárcsaláddal tartott fenn házassági kapcsolatot.³¹

Mizsér rokonságát tehát mind Szegeden, mind pedig Pesten azok között a nemességgel rendelkező családok között találjuk meg, akik patriciusként mindkét város vezetésében tevékeny szerepet vállaltak. Ugyanilyen társadalmi környezetben találjuk azonban Budán Pesti Gábort is. Világosan következtethetünk erre az Illésy által közölt leveleiből. Láttuk, hogy sógorát Thorday Jánosnak hívták. Ebben az időben mindössze egy Thorday Jánost ismerünk a fővárosban, az egy alkalommal deáknak is nevezett híres budai ügyvédet, aki 1522 és 1536 között kimutathatóan a legelőkelőbb személyek jogi képviselőjét látta el.³² Budai patricius is volt azonban, ott találjuk abban a fővárosi tanácsban, amely hősiesen kiállt János király oldalán az 1530-as őszi ostrom idején, és ezért — név szerint említve — számos kiváltságot nyert a hálás uralkodótól.³³ Ezeket tudva úgy véljük, másként kell értelmeznünk Pesti Gábor levelének sógorára vonatkozó szakaszát. Az „agit . . . cum rege in partibus Transilvanis” nem jelenti okvetlenül azt, hogy Thorday az uralkodó szolgálatában állott volna. Ügyvédi hivatása gyakorlása miatt kellett tárgyalnia a királlyal, de az is lehet, hogy a fővárosi tanácsot képviselte.

Ugyanebbe a patriciusi körbe tartoztak Pesti nővéreinek megszólói is. Bor Tamást már Illésy azonosította a gazdag kereskedő és patricius Bornemissza Tamással, de ugyanide kell számítanunk Sankónét, a „meretrix impudentissima”-t. Bizonyára a nagykereskedő Sankó Miklós feleségére gondolt Pesti, mikor megírta levelét Pereginek. Csak olyan személyről lehetett szó, aki Pesti és Peregi köreiben közismert. A dubrovnikai származású Sankó Miklós a déli, velencei és török kereskedelemre specializálta magát. Az esztergomi érsek és Batthyány bán kereskedelmi ügynöke volt, ez utóbbinak több mint 20 000 ft-ját forgatta üzletében. Szerémi

²² LUKINICH IMRE: A Podmanini Podmaniczky-család oklevéltára. II. köt. Bp. 1939. 69–70.

²³ Dl. 26166.

²⁴ Ol. Ft. Esztergomi kápt. magánlevéltára Lad. 25. fasc. 3. nr. 2.

²⁵ L. pl. egy 1524–1526 közti keltezetlen oklevelet, amelyben volt bírónak nevezik. Dl. 32685. — 1537-ben bíró: Ol. Nemzeti Múzeum lt. Törzsanyag, Pecsetes 1537 évi 7. sz. stb.

²⁶ Farkas és Hassy üzlettársak voltak, valószínűleg borkereskedők. Hassy 1503-ban Mizsérrel együtt ül a pesti tanácsban. KÜBINYI ANDRÁS: Budai kereskedők udvari szállításai a Jagelló-korban. Budapest Régiségei 19 (1959) 116. l. 150. j.

²⁷ A Búzapiac volt a város legfontosabb tere. SALAMON FERENC: Budapest Története. II. köt. Bp. 1885. 588. — A másik ház helyére a Szt. Katalin ház ad felvilágosítást, amely egy oklevél szerint „in teatro, aliter wasarhel dicto” feküdt. Prot. Budense 496.

²⁸ REIZNER JÁNOS: Szeged története. IV. köt. Szeged, 1900. 48, 54, 57–58.

²⁹ KOVACHICH MARTINUS GEORGIUS: Formulae solennes styli, Pest, 1799. 284–85.

³⁰ Prot. Budense 26. (1511. június 16. Az itt említett Bodó Péter az időközben meghalt Bodó Mihály édestestvére, l. rá a fenn 12. jegyzetben idézett végrendeletét.) Szilágyi Antalra és családjára I. REIZNER i. m. I. köt. Szeged 1899. 69–71., azonban téved, midőn a horogszegi Szilágyi családdal azonosítja.

³¹ Magyar Történelmi Tár 6 (1859) 64. — A Mizsér-család szegedi kapcsolataira Gerézi Rabán és Székely György hívta fel a figyelmemet, amiért ezúton is köszönetet mondok. Megjegyezzük, hogy a Kürtői Messer család egyik tagja, István 1517-ben a Budán is háztulajdonos Básthi Czkyo család egyik nőtágjának férje, tehát ennek a somogyi családnak nemcsak Szegeddel, hanem a fővárossal is kapcsolata volt. (Prot. Budense 400–401.)

³² 1522. május 4: Pozsony város (Ol. Filmtár, Pozsony v. lt. 2612. sz.), 1523. szeptember 15: Sárkány Ambrus országbíró és Koriáthkövy Péter főudvarmester (Magyar Történelmi Tár 6 (1859) 10, 48, 54) ügyvédje. Utolsó ügyvédi említése 1536. szeptember 2. (Károlyi Oklevéltár III. köt. 201–202.) — Különösen jelentős sógora, Pesti Gábor pályája szempontjából, hogy az erdélyi püspök jogi képviselőjét is ellátta: 1523. március 29. Dl. 89172.

³³ Egyetemi Könyvtár kézirattára, Litterae et epistolae originales, O. 39.

még azzal is meggyanúsította, hogy török kém. Az olasz származású Szilveszter királyi orvos leányát vette feleségül.³⁴ Nemes firenzei Figini Szilveszter a budai patriciátusba is bejutott. A budai tanács egyszer igazolást adott neki, mint „nobilis et circumspectus Silvester italus”-nak, királyi „ciroigus”-nak, vagy polgártársuk, akire a budaiak vámmmentessége vonatkozik. Tehát kereskedéssel is foglalkozott. Két leánygyermeké volt, Erzsébet és Cecília, 1520-ban még mindkettő kiskorú.³⁵

Nemcsak a Mizsér és Bodó családok esetében lehet kimutatni, hogy a fővárosi patriciátus szoros kapcsolatokat tartott fenn a középnemességgel. Sok királyi tisztviselő, köztük középbirtokos nemek is, költöznek be hivataluk lejárta után a városba, és olvadnak be az itteni patriciátusba. Akár Szegedi (Bodó) István deák, a birtokos nemes Bajoni Lőrinc deák volt alkincstartó Budán, Báthi Szabó György egykori sókamarás Pesten lesz városbíró.³⁶ A középbirtokos nemesség és a budai, ill. pesti patriciusok kapcsolata házasságaikban is megmutatkozott: a két város vezetői gyakran vettek nemes kisasszonyokat feleségül, de patricius asszonyok is mentek nemes urakhoz férjhez.³⁷

Összefoglalva: Pesti Gábor családja valószínűleg ahhoz a részben nemesi eredetű, részben nemesekkel összeházasodó gazdag városi polgársághoz tartozott, amely a két testvérváros vezetésében is tevékeny részt vállalt. Rokonsága mind Pesten, mind pedig Budán a patriciusokhoz számított, és többen közülük értelmiségiek voltak. Ezekből a körülményekből világosan megmagyarázható mind Pesti saját előmenetele (erdélyi kanonok, és sógora többek közt az erdélyi püspöknek is ügyvédje), mind a Peregihez és más főtisztviselőkhöz fűződő kapcsolata.

FÜGGELÉK

1537. augusztus 17.³⁸ Mizsér Mihály volt pesti esküdt végrendelete.

Nos Franciscus episcopus Epiphaniensis et plebanus ecclesie parochialis civitatis Pesthiensis, suffraganeus et canonicus ecclesie Quinqueecclesiensis, necnon canonicus ac vicarius in spiritualibusque generalis auditor causarum in ecclesia sanctissime trinitatis in suburbio civitatis Budensis ad Thermas superiores fundata³⁹ memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod in anno domini Millesimo quingentesimo tricesimo septimo, decimo septimo die augusti, prudentes et circumspecti viri Ioannes Naghzaŷow⁴⁰ alias iuratus et Dominicus Zabo cives civitatis Pesthiensis ad requisitionem et citationem nostram legitimum (!), de antiqua dicte ecclesie nostre consuetudine factam coram nobis comparentes et constituti per nos interrogati ad conscientiam bonam et fidem deo debitam tactis sacrosanctis evangelii vive vocis oraculo unanimiter retulerunt fassique sunt in hunc modum: quod in eodem anno domini suprascripto, decimo sexto die augusti, hoc est feria quinta inter octavas Assumptionis beatissime virginis Marie providus et circumspectus Michael Mýser alias iuratus civis dicte civitatis Pesthiensis in lecto egritudinis decumbens, quamvis eger corpore, mente tamen per omnia sanus et integer, de bonis a deo sibi collatis et sua industria aquisitis ex sua propria ac deliberata voluntate tale, quod sequitur, fecisset, ordinasset stabilivissetque testamentum:

Item imprimis, cum ipsa anima omnibus aliis rebus huius mundi sit preciosior ac nobilior, itaque ipsam summo deo ac eius genitrici virgini Marie corpusque suum sacre terre sepellendum (!) commendavit.

Item domum suam totalem hic in Pesth in platea Bwzapŷacz vocata situatam et habitam legavit provido Marco Gewtth alias Mýser dicto civi dicte civitatis Pesthiensis genero suo ac honeste domine Anne consorti eiusdem, filie videlicet sue, heredibus et posteritatibus eorundem universis perpetuo habendam, tenendam et possidendam, et quod ex illis, que ipsis tempore nuptiarum donaverat, nihil omnino restituere teneantur, et hec ob eam causam, quia idem Marcus Mýser debitum suum plusquam ad quadringentos florenos sese extendentia solvisset, et insuper ad edificationem dicte domus plusquam quadringentos florenos exposuit; tali tamen sub conditione, quod si ipsos simul cum heredibus suis decedere ex hoc mundo et

³⁴ Szerémi György emlékirata Magyarország romlásáról, közli WENZEL GUSZTÁV. Magyar Történelmi Emlékek II/I. köt. Pest 1857. 47. — KUBINYI: Budai kereskedők... I. m. 104.

³⁵ Dl. 22607. — Prot. Budense 530.

³⁶ L. a 14. j-ben idézett kéziratunkat.

³⁷ L. Ugyanott. Néhány példa: nemes Aszuvölgyi Zsófia feleségül ment Thethemy István budai patriciushoz, Thethemy Péter bíró fiához, aki ezen a révén négy zala- és hat somogyemejei részirtok ura lesz. Prot. Budense 388—89. — Kanczlyr János budai bíró özvegyét Gibárti Keszérü István alnádor vette feleségül. Uo. 125.

³⁸ Országos Levéltár, Kamarai It. Acta Monialium Posenisium fasc. 55. nr. 26.

³⁹ A mai Mártírok útja 5. sz. helyén.

⁴⁰ L. fenn 15. j.

penitus deficere contingat, tunc dicta domus ad neminem alienum, sed ad suam generationem condescendat et devolvatur.

Item, quod testamento condam domine Vrsule consortis sue, quam ipsa de domo penes domos sancte Caterine⁴¹ ab una et condam Blasii pictoris ab altera partibus situata fecerat, non contradicit, verum portionem suam, que sibi ab ea cederet, legavit dari honeste domine Caterine filie dicte domine Anne consortis dicti Marci Mýser, uxori videlicet circumspecti Petri litterati.

Item, quod de tribus hortis vinearum in territorio Pesthiensi existentibus dicta condam domina Vrsula uxor sua unum legaverat dicte domine Anne uxori dicti Marci Mýser, et testator duos alios hortos suos legavit dicto Marco Mýser et dicte domine Anne consorti eiusdem, heredibus et posteritatibus eorundem universis.

Item ad edificationem ecclesie claustris sancti Petri hic in Pesth fundati legavit unum baltheum argenteum et unam cuppam argenteam.

Item testator in hac ultima sua voluntate exhortatus est dictum Marcum Mýser generum suum tamquam filium charissimum, ut cum sua genealogia et consanguineitate honeste et pacifice conversetur.

Item legavit et commisit, quod si qui ex sua genealogia et consanguineitate contra hanc suam testamentariam⁴² de dicta domo factam contradicerent, tunc tales deponant de facto eidem Marco Mýser et domine Anne consorti eiusdem, heredibus et posteritatibus eorundem universis florenos noningentos propter causas et rationes prescriptas, et ita in dominium eiusdem domus ingredi et eam possidere possint et valeant, et non aliter.

Item executores et testamentarios suos legavit et fecit et constituit circumspectum Blasium Mýser iudicem magistrorum nautarum Pesthyensium, generum suum et dominam Elizabet consortem eiusdem, filiam videlicet suam.

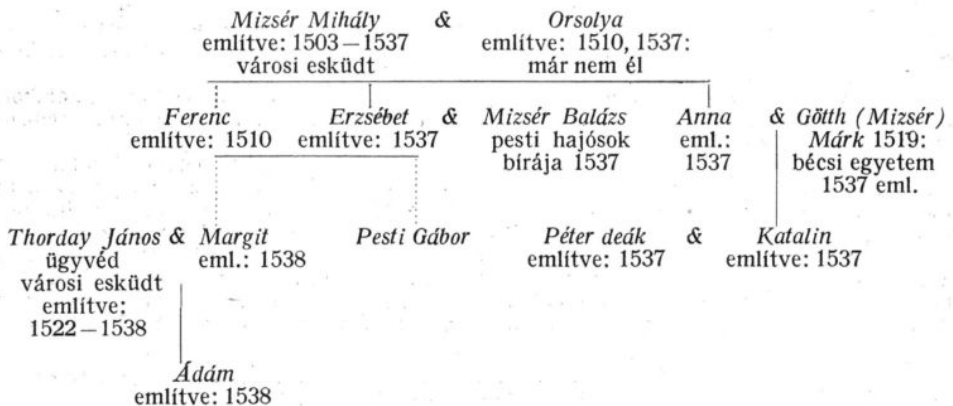
In quorum omnium fidem et testimonium has litteras nostas sigillo dicte ecclesie nostre iuxta veterem et antiquam consuetudinem munitas et roboratas dicto Marco Mýser et domine Anne consorti eiusdem iuste et rationabiliter petentibus dandas duximus et concedendas, presentibus ibidem honorabilibus viris Barnaba presbitero gratiano, Luca presbitero sacristario, Michaele et Blasio parvo presbiteris capellanis nostris, ceterisque fidedignis personis ad id specialiter vocatis, rogatis et requisitis.

Acta sunt anno, die, mense et loco quibus supra.

Lecta etc.

(Eredeti, hártya, alul a pesti plébánia papírfelzetes homorú alakú rányomott pecséte.)

Pesti Gábor feltételezhető családjája

A szaggatott vonallal jelzett leszármazás a fenti dolgozatunk adatai alapján valószínűsíthető.

⁴¹ L. fenn 27. j.

⁴² Kimaradt: voluntatem.